

Méhes György 99: a Csúnya Bútól a kolozsvári milliomosokig

2015 május 15. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

A számmisztika átszövi az életünket: ha a kilences vagy a tizenegyes számrendszerben számolnánk, valamelyest „kerekebbnek” éreznénk, hogy Méhes György író május 14-én épp kilencvenkilenc évvel ezel?tt született.

Vészterhes, háborús id?kben, 1916-ban, mégpedig a legmagyarabb székelyföldi városban, Székelyudvarhelyen. Már egy másik évezredben, 2002-ben kapott Kossuth-díjat, hogy aztán öt év múlva, kilencvenegy évesen távozzék az él?k sorából. Kultuszát, emlékezetét olyan pályatársak ápolták a sz?kebb pátriából, mint Sz?cs Géza vagy a róla monográfiát is jegyz? Orbán János Dénes. Mindaz, amit róla, életének és életm?vének tanulságairól elmondhatunk, nemcsak ma, hanem jöv?re, a „rendes” centenáriumon is bízvást érvényesek lehetnek.

Mi tesz íróvá egy írót? Els?sorban a tehetsége – vághatnánk rá gondolkodás nélkül, s nyilván igazunk is volna; mégis sok vitathatatlan tehetség kihull el?bb-utóbb a rostán. Akkor talán az élményanyaga? Ez is szükséges feltétel, de nem elégséges. Akkor talán a tisztessége? Az a helyzet, hogy alkalmasint világ nagy gazemberek is el tudnak varázsolni bennünket. Talán a konstelláció, az összhatás. Az az elegy, amely ott és akkor, csakis úgy jöhet létre. S ráadásul még valahogy szinkronban is van velünk, kényes és válogatós befogadókkal.

Méhes György életében is sikeres szerz? volt, miközben szokatlanul sok meghurcoltatás érte. Feln?tt, alkotói életének java részét diktatúrában élte le (a legtermékenyebb éveit egy bizonyos Nicolae Ceausescuval „társbérletben”), de túlélési receptként azt találta ki magának, hogy nevetni fog a rendszeren, amely számára adatott. Ehhez persze magáévá kellett tennie a mese, a meseregény m?faját, alkotói technikaként pedig a parabolát – a szerkeszt?k és a kiadók pedig jól felfogott érdekükben többnyire nem voltak hajlandók észrevenni, mir?l is van szó ezekben a példázatokban. A feln?tt olvasók vették és vitték e gyermekkönyveket, mint a cukrot – de nem annyira a gyermekeiknek, mint saját maguknak. Féltek, hogy nem férnek hozzá, ha a pártállam mégis betiltja ?ket.

Feldolgozta például ? is – Áprily Lajostól némiképp eltér? mondandóval – Rapsonné várának történetét: nála a várúrn? afféle boszorkány, aki azt tervezi, hogy elrabolja a székely leányokat. Nyilván csak fatális egybeesés volt, hogy a legújabb hagymázas f?titkári elképzelés szerint a székelyföldi lányokat épp regáti munkákra tervezték

vezényelni, hogy el?segítsék magyarok és románok között az „egészséges” vérkeveredést. Méhes egyik h?se, a Csúnya Bú pedig mindenkinél bölcsebbnek és szebbnek gondolta magát, el volt ragadtatva egyéniségét?l, hízelg? udvaroncai pedig még rá is tettek erre a hiúságra egy lapáttal. A nép egy darabig teljesítette a kegyetlen parancsokat, aztán egyszer mégiscsak megelégelte az uralmát: felkelt ellene és megdöntötte a hatalmát. Méhes olyasmit már nem írt, hogy a rögtönítél? bíróság át is alakult kivégz?osztaggá – elvégre a parabolának nem dolga az ilyesmi.

Méhesnek már a neve sem volt igaz: Nagy Elekként anyakönyvezték. Még a saját neve használatától is a kommunista párt tiltotta el: volt egy futtatott munkásíró, Nagy István, aki a gyakori vezetéknév ellenére is konkurenciát látott benne az erdélyi magyar irodalomban. A román írószövetség büntet?bírósága persze Méhesnek a „horthysta katonatiszti” múltját vizsgálta. (A valóságban a királyi honvédség zászlósa volt, írnokként meg román–német tolmácsként szolgált, miközben a Keleti Újság színikritikusaként tevékenykedett; soha egy puskát el nem sütött.) Nevét?l azért megfosztották: ezért kölcsönözte írói névként egyik anyai felmen?je személyazonosságát, s ehhez az üldöztetés elmúltával is ragaszkodott.

Nem paktált le sem a nyilasokkal, sem a kommunistákkal – ennek ellenére lett az erdélyi gyermekirodalom megteremt?je, Gyöngyharmat Palkó, Szikra Ferkó, Világhíres Miklós vagy Gy?zelmes Gábriel kitalálója (Csoóri Sándor szavával: a Nagy Mesél?), s Erdély egyik legnépszer?bb polgári írója és színpadi szerz?je. A Kolozsvári milliomosok – monográfusa szerint is – az életm? csúcsa, amely regény még németül is sikeresnek bizonyult. A szász cip?gyáros família története egy azóta elsüllyedt Kolozsvárról tudósít – hogy Méhes hitelesebb krónikás legyen, mellékesen még a cserz?vargai mesterséget is kitanulta Rennerék (a könyvben: Kellerék) családi üzemében.

Színpadi íróként azonban nem annyira a nosztalgiázó, hanem a szatirikus vénája hozott számára elismerést: a Mi férfiak vagy a Harminchárom névtelen levél sikere a létez? szocializmus viszonyainak ismerete nélkül már nehezen érthet?. A Noé bárkáját viszont ma is érteni véljük: Góg diktátor, Magóg bürokrata és Demagóg f?pap állnak össze, hogy elhazudják a közelg? özönvizet. (Az 1970-es árvíz után ezt az el?adást siettek is betiltani.) Kós Károly biztatta Méhest a Jerikó és a Barbár komédia megírására (utóbbi „megfejtésem szerint” a román sovinizmusról szól); a Bizánci capriccio (avagy Ti, földi istenek) pedig Ceausescu bukását jósolja meg – nem is csoda, hogy csak Budapesten lehetett bemutatni a kicsempészett kézirat alapján. A történelem azonban nagy igazságtev?: olykor a kilencvenkilenc százalékot is kikerekíti kerek százra…

Csontos János - www.napigazdasag.hu

Tisztelt olvasók! Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** facebook oldalát, a következ? címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!
www.flagmagazin.hu]]>

Tisztelt olvasók!
Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: https://twitter.com/syracuse73. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló